

Zabrání obecně nebezpečných věcí nesmí být odůvodněno paušálně. Lze-li nebezpečná data oddělit či odstranit, je nutné vlastníkově výpočetní techniky zbytek dat i zařízení vydat

22.8.2023 - Kamila Abbasi | Ústavní soud ČR

Ústavní soud, Brno, TZ 65/2023

IV. senát Ústavního soudu (soudkyně zpravodajka Daniela Zemanová) zrušil část usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 6. 2022 č. j. 15 To 31/2022-3194, kterou byla zamítnuta stížnost proti bodům 2) až 5) a bodům 15) až 24) výroku usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. 4. 2022, č. j. 63 T 5/2021-3171, a rovněž usnesení Městského soudu v Praze v citovaných částech, a to pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Městský soud v Praze rozhodl usnesením o zabrání celkem 24 věcí, jednalo se zejména o střelné zbraně a výpočetní techniku. Trestní řízení bylo vedeno proti stěžovateli synovi, který však v jeho průběhu zemřel, proto bylo trestní stíhání zastaveno. Stěžovatel, který je správcem jeho pozůstalosti (a jediným zjištěným dědicem), se obrátil na městský soud s žádostí o vydání zajištěných věcí. Z provedených důkazů městský soud zjistil, že některé ze zbraní byly podomácku upraveny, byly z nich odstraněny výrobní čísla, zkušební značky nebo byly použity ke střelbě. Podle poznatků získaných v trestním řízení byly tyto zbraně nabízeny na internetu. Městský soud je označil za typické příklady obecně nebezpečných věcí. Výpočetní technika byla zabráná na základě zjištění, že se obžalovaný pohyboval na anonymních internetových tržištích, tzv. darknetu, zařízení obsahují šifrovací klíče pro minulé i budoucí transakce, komunikaci s kupujícími, návody na výrobu omamných látek či změnu a padělání dokladů. Dále je zde 800 naskenovaných řidičských průkazů, více než 1000 naskenovaných šeků, průkazů totožnosti, pasů a více než 200 naskenovaných kreditních karet, přičemž není pochyb, že jde o dokumenty odcizené. Podle městského soudu tedy jde o věci primárně sloužící k páchání trestné činnosti. Proti tomuto usnesení podal stěžovatel jako správce pozůstalosti stížnost, kterou Vrchní soud v Praze zamítl.

Stěžovatel se Ústavní stížností domáhal zrušení rozhodnutí obecných soudů v částech týkajících se zabrání střelných zbraní a výpočetní techniky.

Ústavní soud stížnosti vyhověl pro porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces, a to jak v části týkající se střelných zbraní, tak v části týkající se výpočetní techniky. Soudy při zabrání věci podle § 101 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku, tj. za situace, kdy je věc zabírána osobě odlišné od pachatele, nemohou postupovat paušálně a zabrat veškeré věci pouze se souhrnným odkazem na to, že by mohly případně sloužit ke spáchání zločinu. Toto nebezpečí nelze dovozovat jen z hypotetické možnosti takového použití. Zabrání věci musí být odůvodněno konkrétními okolnostmi, z nichž bude vyplývat alespoň taková míra pravděpodobnosti negativního následku, která bude potřebovat krajního zásahu vyžadovat. Soud nesmí bez rozumných podkladů vyplývajících ze zjištěného skutkového stavu předpokládat, že jednotlivec, kterému věc náleží, s ní bude nakládat nečestně nebo nezákonně. Z rozhodnutí soudu o zabrání věci musí být mimo jiné vždy zřejmé, z jakého důvodu nebylo možné ze strany orgánů činných v trestním řízení postupovat šetrnějším způsobem.

Při rozhodování o zabrání tzv. obecně nebezpečných věcí se soudy podle § 101 odst. 4 trestního

zákoníku musí zabývat možností pozměnit věc tak, aby mohla být bezpečně vrácena vlastníkovi. U určitých druhů věcí (např. výpočetní techniky se škodlivým obsahem) jejich nebezpečnost nespočívá pouze v možnosti úmyslného zneužití, ale i v neodborném nakládání s nimi. Lze-li nebezpečná data oddělit či odstranit, je nutné vlastníkovi zbytek dat i zařízení vydat. V opačném případě však ani osobní povaha informací či ochrana autorských práv nemůže vést k jejich vydání.

Ústavně konformní výklad ustanovení § 101 odst. 4 trestního zákoníku vyžaduje, aby soud mohl uložit povinnost úpravy věci komukoliv, kdo ji v době rozhodování drží (například orgánu činnému v trestním řízení, který ji zajistil). Z ústavního pořádku však nevyplývá povinnost státu uhradit takovou úpravu věci. Nestanoví-li zákonodárce jinak, lze povinnost vlastníka věci uhradit náklady nezbytné k její bezpečné úpravě dovodit z čl. 11 odst. 3 Listiny.

Městský soud v Praze ani Vrchní soud v Praze nesplnily povinnost konkretizovat nebezpečí zajištěných věcí ve vztahu ke stěžovateli, nezabývaly se ani možností úpravy těchto věcí tak, aby přestaly být tzv. obecně nebezpečnými věcmi. Ústavní soud proto napadená rozhodnutí pro porušení stěžovatelova práva na soudní ochranu v částech týkajících se zabránění střelných zbraní a výpočetní techniky zrušil.

Ve znovuotevřeném řízení bude městský soud povinen nejprve znovu zkoumat, zda dotyčné věci lze zabrat pouze podle nyní aplikovaného § 101 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku či jiného ustanovení, následně, zda vydání věcí nebrání zákonná překážka, a případně zda je možné věci bezpečně upravit (tak, aby bylo v maximální možné míře zachováno vlastnické právo stěžovatele a přitom nebyl ohrožen veřejný zájem na ochranu bezpečnosti a práv ostatních). Dospěje-li k závěru, že taková úprava možná je, ale nelze ji bezpečně svěřit stěžovateli, lze pověřit zajištěním úpravy orgán činný v trestním řízení (např. složku Policie České republiky nebo státní zastupitelství). Nebude-li možné, aby bezpečně zajistil splnění této povinnosti, nebo nebude-li to možné bez vzniku nadměrných nákladů, lze úpravu spojenou s vydáním věci stěžovateli podmínit tím, že očekávané náklady uhradí sám stěžovatel.

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2328/22 je dostupný zde (479 KB, PDF).

<https://www.usoud.cz/aktualne/zabrani-obecne-nebezpecnych-veci-nesmi-byt-oduvodneno-pausalne-lze-li-nebezpecna-data-oddelit-ci-odstranit-je-nutne-vlastnikovi-vypocetni-techniky-zbytek-dat-i-zarizeni-vydat>